

PRIMĀRO KĀPU ATJAUNOŠANAS EKSPERIMENTS SAULKRASTOS PIE BALTĀS KĀPAS

Jānis LAPINSKIS

LU Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultāte, Jūras krastu laboratorija, e-pasts: janisl@edu.lu.lv

Eksperiments – 2017. gada pavasarī cieši uz ziemeļiem no Inčupes grīvas pludmales augstajā daļā ierīkoti sausu kārklu zaru pinuma žogi (aptuveni 100 m kopgarumā) un stādīti kāpukvieša konteinerstādi (aptuveni 70 m² kopplatībā) (1. att.).

Eksperimenta mērķis – novērtēt izmantotās metodes piemērotību un efektivitāti vējnesto smilšu akumulācijas veicināšanā antropogēni traucētā Rīgas līča piekrastes iecirknī.

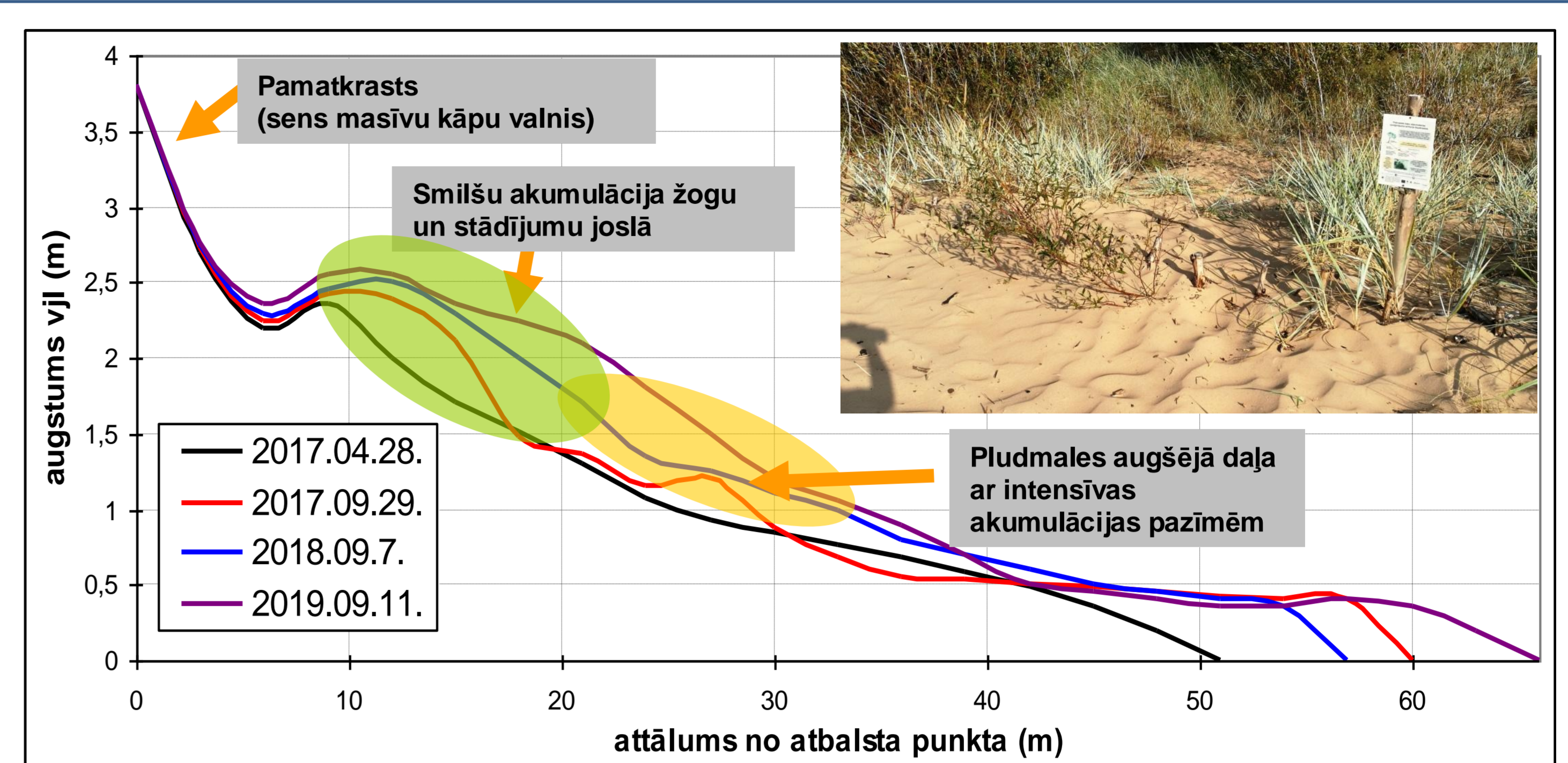
Rezultāti un Secinājumi

- Nivelēšanas šķērsprofilā „Inčupe-2” konstatēta vēja nesto smilšu uzkrāšanās aptuveni 3,0 m³/m apjomā (2. att.), kamēr blakus iecirkņos akumulācijas temps sasniedza tikai 1,5 m³/m (3. att.). Sevišķi aktīva eolā akumulācija notika kārklu pinumu žogu tiešā tuvumā (galvenokārt pievēja pusē), kā arī aptuveni 5 m platā joslā uz jūras pusi no žogu zonas (2., 4. un 5. att.). Arī kāpu graudzāļu stādījumu zonā eolā akumulācija ir notikusi aktīvāk nekā blakus krasta iecirkņos. Nelielajā eksperimenta poligonā, kurā tika veikti stādījumi, šobrīd ir izveidojies gandrīz vienlaidu aizzēlums. Smilšu uzkrāšanās temps tieši stādījumu joslā nav liels, jo gandrīz visas vēja nestās smiltis uzkrājas augstajā pludmalē (pirms sasniedz stādījumus).

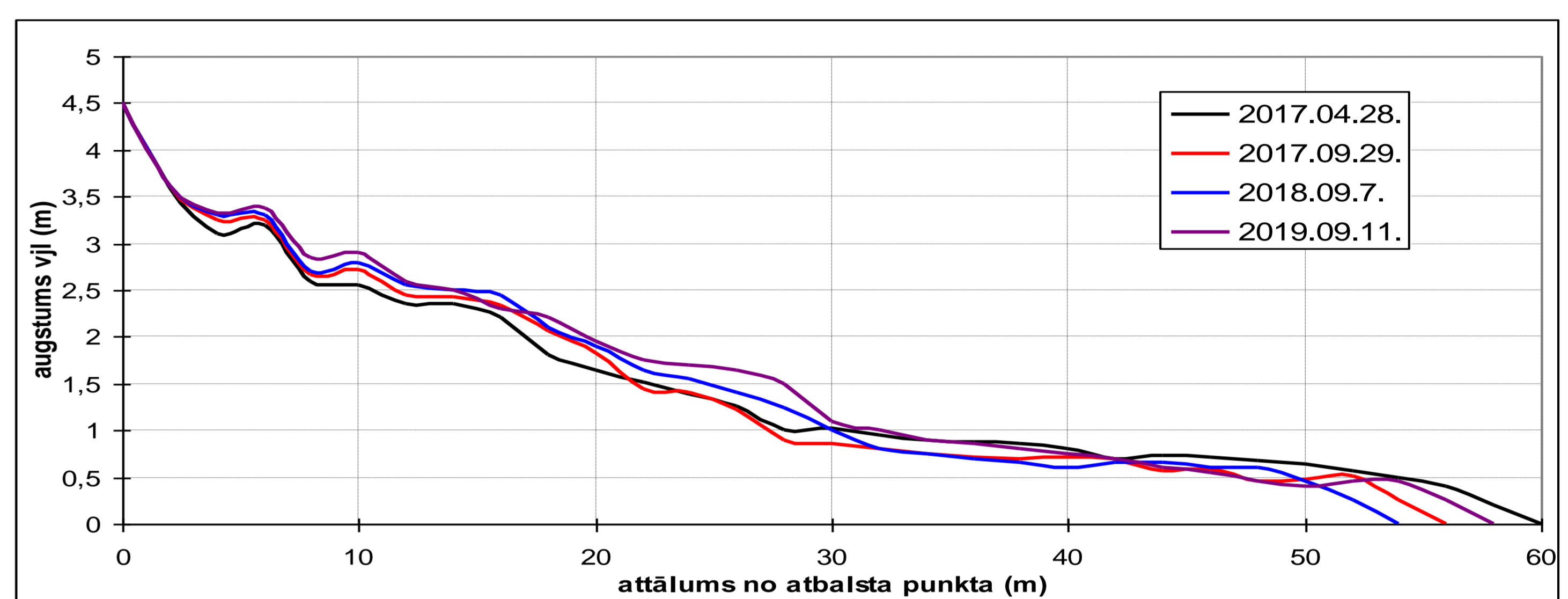
- Primāro kāpu joslā un pludmales augstajā daļā kopš eksperimenta sākuma ir uzkrājušies aptuveni 10 m³/m smilšu. Šāds smilšu apjoms aptuveni atbilst vienā vidēji stipras vētras (varbūtība – 10-20%/gadā) laikā notiekošas erozijas apjomam. Sākotnēji ļoti ievērojams akumulācijas temps ir samazinājies, bet jāņem vērā, ka realizētie pasākumi ir „pašpietiekami” un to funkcionalitāte saglabāsies vairākus gadus arī tad, ja žogi netiks atjaunoti. Aptuveni esošajā vietā ierīkojot jaunus žogus, akumulācijas ķermeņa apjomu būtu iespējams palielināt vēl straujāk.

- Ņemot vērā ļoti nelielo teritorijas platību, kurā tika veikti smilšu aizturēšanas pasākumi, nav iespējams pārlicinoši novērtēt pasākumu ietekmi (negatīva/pozitīva) uz blakus esošajiem krasta iecirkņiem.

- Krasta nogāzē konstatētās izmaiņas tikai daļēji ir iespējams sasaistīt ar projekta aktivitāšu ietekmi – pozitīvo rezultātu būtiski ir veicinājuši primāro kāpu augšanai īpaši labvēlīgi hidrometeoroloģiskie apstākļi 2017.-2019. gados.

2. Attēls. Krasta nogāzes šķērsprofilā „Inčupe-2” (priekškāpas atjaunošanas pasākumu vieta) izmaiņas kopš 2017. gada 28. aprīļa. Lielākā akumulācijas intensitāte vērojama pludmales augstajā daļā pirms stādījumiem un žogiem.

3. Attēls. Krasta nogāzes izmaiņas blakus eksperimenta teritorijai (šķērsprofilā „Inčupe-3”) kopš 2017. gada 28. aprīļa. Kopumā vērojama vāja akumulācija.

4. Attēls. Eksperimenta teritorija 2018. 10.(skats uz ziemeļiem).

5. Attēls. Eksperimenta teritorija 2019. 09. (skats uz dienvidiem). Kārklu pinuma žogs ir gandrīz pilnībā zem akumulētajām smiltīm. Šobrīd smilšu aizturēšanas funkciju ir pārņēmuši kāpu graudzāļu ceri.

1. Attēls. Projekta Saulekrastu pilotteritorijas krasta iecirkņa sanešu bilances attēlojums (shēma) par laika periodu no 2017.10. līdz 2019.09. Sanešu bilance noteikta nivelēšanas profilos, kas aptver tikai krasta nogāzes virsūdens daļu (pludmali un primāro kāpu joslu).